

1905. aasta põgenikud võtsid Rootsis laulu üles

20. sajandi alguses levisid Vene impeeriumis riigivastased meeleolud, mis ulatusid mõõdukatest demokraatiataotlustest otseste riigikukutamisambitsioonideni. 1905. aastal vallandus kogu riigis ulatuslik streigi- ja mässulaine. Tsaar oli sunnitud rahva nõudmistele järele andma ning kutsuma kokku esimese valitava seadusandliku organi riigiduuma. Tsaarivõim jäi aga püsima ning esialgsele vabanemistuhinale järgnes peagi konservatiivse reaktsiooni vastulöök.

PROGRAM
vid
Humoristiska Soarén
å NATIONALSALEN
GREFTUREGATAN 20 C
Torsdagen den 22 Mars 1906, kl. 8.30 e. m.

1 Musik	SVEN SKOGH
2 En hygglig gumma	} HILMA LIND
3 Spinnvisa	
4 Efter behag	
5 Eestima mu esama (Estland, mitt fosterland) Hymn.	
6 Lauliku lapsepäli (Sångarens barndom) Folkvisa.	} <i>Dubbelkvartett af Ryska flyktingar</i>
7 Ules! (Framåt) Folkvisa.	
8 Musik	SVEN SKOGH
9 Sparsamhet	} HILMA LIND
10 Leende Matilda	
11 Kyssen	
12 Kuku sa kägu..... (Kuku sa göken) Folkvisa.	
13 Tule koju	} <i>Dubbelkvartetten</i>
(Kom hem min älskade) Folkvisa.	
14 Kungla rahvas ... (Nationalsång) Sjunges af esterna.	
15 Dubinuschka	
(Knölpåken) Revolutionssång.	
16 Musik	SVEN SKOGH
17 En fin vise.....	} KALLE NÄMDEMAN
18 Jäntblig	
19 Flecker o. pöjkar	
20 Musik	SVEN SKOGH
21 Lasse o. Greta	} DUETTER AF KALLE NÄMDEMAN OCH HILMA LIND
22 Pelle o. Lisa...	
23 Dragkamp	
24 Slutmarsch	SVEN SKOGH

Vähemusrahvustega asustatud piirialadel lisandus revolutsiooni majanduslikele ja sotsiaalpoliitilistele eesmärkidele rahvuslik komponent. Läänemereprovintides oli see suunatud nii venestuspoliitika kui ka baltisaksa eliidi vastu ja päädis ulatusliku mõisate põletamisega. Kui revolutsioonikitse ebaõnnestus, algas Eesti- ja Liivimaal karistussalkade tegevus ning ülestõusu eestvedajate jälitamine. Surma mõisteti ligi 300 inimest, neist paljud ilma kohtuprotsessita, ja veel enam saadeti Siberisse. Seega on mõistetav, et paljud revolutsioonist osavõtnud otsustasid maalt põgeneda. Enamik neist, tõenäoliselt üle 800 inimese, jõudis Soome kaudu Rootsi, kust siirduti tihti peale edasi Saksamaale, Prantsusmaale või Šveitsi.

Raha oli põgenikel reeglina vähe ja ajutise töökoha leidmiseni sõltusid nad pea täielikult välismaiste mõttekaaslaste abist. Esialgne teeraha saadi tavaliselt Soome sotsiaaldemokraatidelt, kes varustasid neid ühtlasi Rootsi vasaksotsialistliku liikumise juhi Hinke Bergegreni aadressi ja soovituskirjaga. Stockholmis Vene pagulaste abikomitee asutanud Bergegren võttis põgenikud vastu ning kandis hoolt nende majutuse ja esialgse äraelamise eest. See oli oluline koorem abikomitee kassale, mille täitmiseks korraldati Vene revolutsiooni teemalisi ettekandeõhtuid ja heategevuslikke pidusid. Kui kõned jäid üldjuhul keelt oskavate rootslaste hooleks, astusid pagulased üles n-õ mittepoliitiliselt – laulude ja pillimänguga.

Siintoodud dokument on 1906. aasta 22. märtsil Stockholmis Grev Turegatanil toimunud „humoristliku suure“ kavaleht. Politseiraporti kohaselt osales peol umbes 100 inimest ja nagu kavast näha, esinesid Rootsi lauljate kõrval ka „Vene pagulased“. Repertuaari kohta on kirjas, et „Eestima, mu isamaa“ olevat kirikulaul (rootsi keeles *hymn*), „Üles“, „Kuku sa kägu“ ja „Tule koju“ rahvalaulud ja „Dubinuşka“ „revolutsioonilaul“. Mõneti ootamatult nimetatakse „Kungla rahvast“ rahvushümniks (rootsi keeles *nationalsång*), koos märkusega, et seda laulavad ainult eestlased.

Vähemalt üks põgenikest, hilisem tuntud ametiühingutege lane Hans Martinson jäi Bergegreniga kirj vahetusse ka pärast Rootsist lahkumist. 2. mail 1906. aastal kirjutas ta talle Oslost, et seal viibinud saatusekaaslased Rudolf Tassa ja Oskar Elevant olid täiesti tööta ja rahata, ent tahtnud „ikkagi vähemalt korra päevas süüa“. Norra noorsotsialistid olid seetõttu korraldanud peo, kus Tassa pidi mängima viulit, Elevant paar laulu laulma ja Martinson esitama ettekande revolutsioonist Läänemereprovintides. Nagu Martinson pessimistlikult lisas, siis „head nahka sellest kindlasti ei tule, sest mida suudavad kaks meest laulda ja minu saksa keel on ka selline, et seda on töö juureski häbi kõneleda, ettekande pidamisest rääkimata.“

Enamik pagulasi pöördus kohe, kui otsene oht nende elule mööda sai, kodumaale tagasi. Osad aga jäidki välismaale, nagu kirikuulus bolševik Aleksander Kesküla, või pöördusid tagasi alles pärast Vene veebruarirevolutsiooni... •